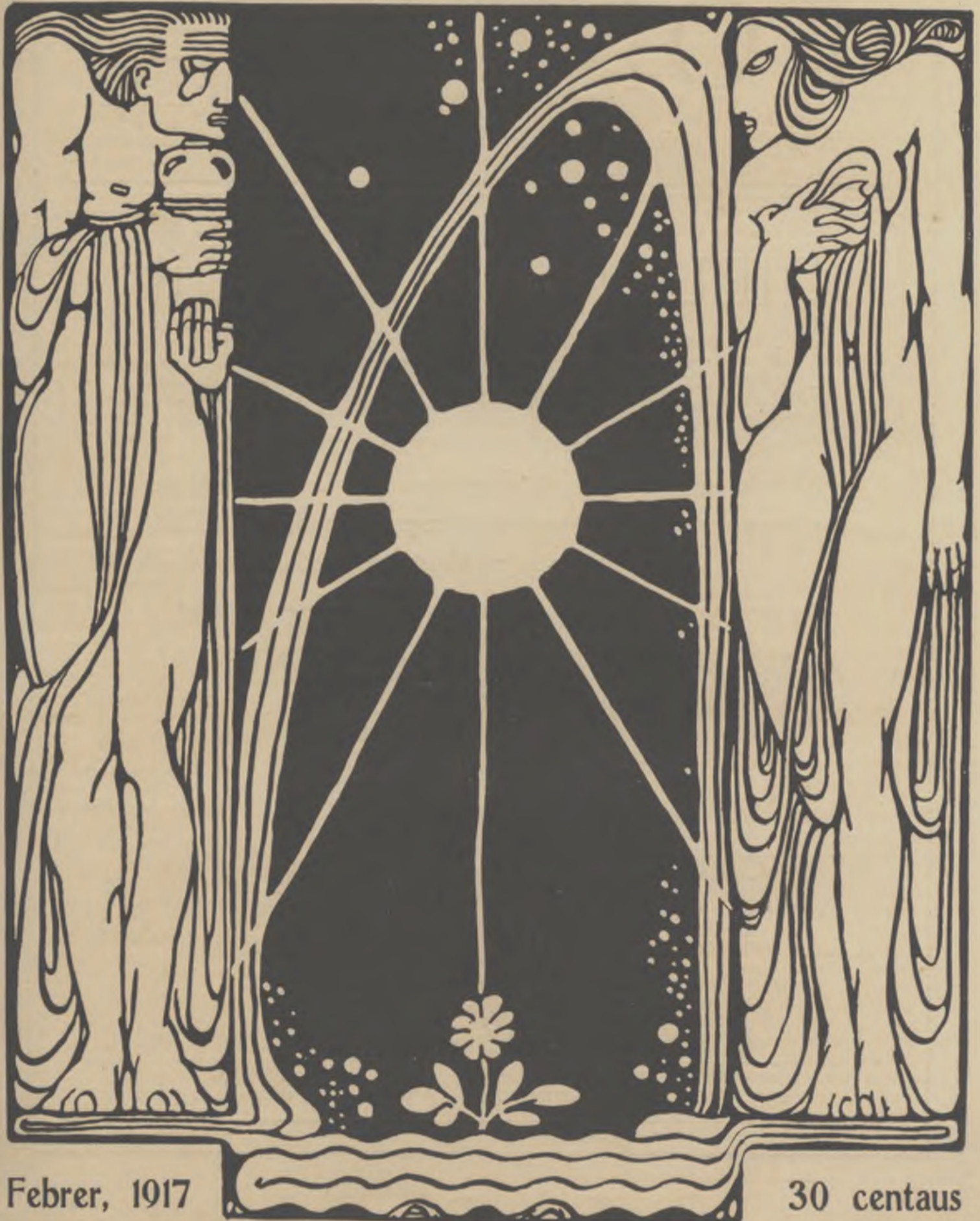

RESURGIMENT

Febrer, 1917

30 centaus

— INSTITUT MUSICAL —
FONTOVA

Fundat el 15 d'abril de 1904

—

Subvencionat pel Govern Nacional

DIPLOMA D'HONOR
i DUES MEDALLES D'OR
EN LA EXPOSICIO UNIVERSAL DE GANTE (BELGICA)

El més important de la República per sa excel·lent re-
glamentació i eficaç ensenyança musical moderna i el més
acreditat per sa administració model.

CONRAD FONTOVA - LLEÓ FONTOVA

Directors Tècnics

JOAN B. LLONCH

Director-Gerent

o o o

CARRER CALLAO, 511, "Secció Central"

Unió Telefónica, 438, Llibertat

Carrer Independencia, 2909

"Secció Sur"

Carrer Rivadavia, 6887

"Secció Flores"

Carrer Echeverría, 2228

"Secció Belgrano"

Exámens generals per boles numerades

20 sucursals a provincies

RESURGIMENT

Any II

Buenos Aires, febrer de 1917

Núm. 7

PROBLEMES DE CULTURA

Un autoritzat diari d'aquesta capital, «La Nació», comentant el resultat del cens darrer presenta a les col·lectivitats estrangeres un problema capdal de dignificació ciutadana, que la dignitat col·lectiva de cada una d'elles no pot ni deu el·ludir la seva intervenció immedata.

Ens referim al problema de l'analfabetisme.

El cens metropolità ha donat un total de 237.126 analfabets. D'aquesta xifra immensa — en una capital d'un mil·lió i mig d'ànimes — prop de doscents mil corresponen als estrangers que han vingut a aquestes platges hospitalaries mercès a la magnanimitat democràtica de l'article 25 de la constitució argentina, que declara no poder restringir, limitar ni gravar amb impostos l'entrada en el territori de la república als súbdits estrangers quin objecte sigui conrear la terra, millorar les indústries i ensenyar les ciències i les arts.

Naturalment que sense aquesta llibertat d'entrada la immigració hauria estat molt reduïda, i aquest país no tindria la supremacia comercial, agrícola i ramadera que avui frueix enfront les repúbliques suramericanes, perquè és evident que la creixença d'un poble se fa en relació directa amb els contingents immigrants que li ofereixen la força vital, propulsora de l'engrandiment general de la nació.

Solament un país en plena possessió de les seves energies, ric, plè de vida i de recursos inagotables, com és la gran república del nord, pot valdre's de mitjans enèrgics, de mesures actives per a impedir, com fa el govern dels Estats Units, que cap immigrant trepitgi el seu territori si no posseeix, a més de les elementals nocions de cultura, llegir i escriure, una certa quantitat per a afrontar qualque emergència de necessitat peremptoria.

Eixes impositives restrictives d'immigracions, són, fins a cert punt, lògiques i enclouen una lliçó per als governs dels països d'aon procedeixen els contingents d'analfabetisme. I si als governs de cada país incumbeix el procurar subsanar les deficiències d'ensenyament fins a fer que desapareixin els analfabets, dignificant a l'individu en profit de l'interès col·lectiu dels pobles, així també les col·lectivitats que viuen i es desenrotllen en països estrangers, vénen obligades a vetllar pels interessos morals i materials dels seus compatriotes.

Es precis, tal com insinua «La Nació», que cada col·lectivitat assumeixi la responsabilitat de les xifres aclaparadores que'l cens ha mostrat a la llum pública, i procuri exercir una influència directa prop dels seus germans a fi

de que prompte, eis doscents mil analfabets que deambulen per les vies metropolitanes solament, se reduïxin a una quantitat menys afrentosa per la dignitat patriòtica de cada una d'elles.

No's pot pas al·legar la mancança de recursos per a justificar la llur passivitat i indiferència envers un problema de tanta transcendència com és el que tractem, sobre tot per part de les col·lectivitats italiana i espanyola, les més nombroses i, per tant, les que més alt contingent aporten a l'analfabetisme — puix que sostenen, per altra part, institucions d'opulència innecessaria, quina finalitat no és pas, en mants casos, ajustada a la moral col·lectiva que deu regular la llur actuació.

Es de molta més necessitat mantenir en edifi propi un còs de professors degudament capacitats per a ensenyar baldament sigui només de llegir i escriure, però gratuïtament, als compatriotes analfabets, que no aquests immensos edificis socials de sumptuoses estances que mostren abundància amb escriu i que sols serveixen per a ajudar a la digestió plàcida i sossegada dels rics de diner o bé per a satisfer cobejances de riquesa obtinguda damunt l'infamant drap verd, corruptor de sentiments i causa inicial de mants trastorns en la sina de moltes famílies.

Sortosament, nosaltres, els catalans, la col·lectivitat catalana millor dit, no és pas de les

DRAMA

Els àngels, dalt del cel, han proclamat la bellesa d'un àngel de la terra.

I diuen: «Qui no'n resta enamorat?

Ros, com l'estel que's pon en l'alta serra

d'ell quedaria el cel meravellat.»

Tal il·lusió en sa voluntat s'aferra:

omple's l'espai de llum i claretat;

baixen ells a bandades a la terra...

Es l'hora del capvespre, misteriosa;

les sensacions commouen, venerandes;

arreu apar que regni la quietut...

Té la cambra infantil, flor sols desclosa,

palpitacions d'un no-sé-què retut...

L'infant és mort, en son niuet de rantes!

que més contingent aporta a l'analfabetisme en relació proporcionada amb les demés col·lectivitats que aquí conviuen; quasi podríem afirmar que representem una excepció. Però això no vol dir que nosaltres defugim la responsabilitat que tenim en l'alta xifra; no, jamai. El català que ve a aquestes terres de promissió porta un bagatge de recursos morals i materials per a possibles esdeveniments, que ell, amb innata visió del que pot ocórrer-li, ha acumulats, perquè no és home que confii gaire en la protecció d'altri ni es deixa enlluernar amb apologies faulesques. Així, doncs, el català que s'aventura a venir a Amèrica disposa d'una regular suma de diner, en mants casos de préstec, pel que pugui esdevenir, sab de llegir i escriure i compta amb un ofici o professió. Per cada analfabet que surt de Catalunya n'hi han deu que, tenint-ne ganes, no gosen emigrar precisament per no posseir eixes elementals nocions de cultura.

Però així i tot nosaltres acceptem la responsabilitat que'ns pertoca, perquè no hi ha dubte que, entre aquests doscents mil analfabets, hi han algunes dotzenes de germans nostres.

I com es tracta d'un problema de capdal importància, entenem que les entitats catalanes aquí constituïdes deuen preocupar-se seriament de l'assumpte.

Nosaltres no tenim locals luxosos ni mitjans econòmics amb escriu, però podem instituir escoles gratuïtes, d'ensenyament elemental, als nostres compatriotes que'n tinguin necessitat. Sols manca que's dongui forma tangible a l'idea que exposem i que estem ben disposats a secundar-la en tot i per tot.

De la mateixa fúigó que un grup d'entusiastes i estudiosos elements, constituïts en agrupament autònom adins d'una entitat, porta a terme amb constància i desinterès admirables l'obra de divulgació i ensenyament d'un idioma determinat, — l'esperanto, — així es pot crear un nucli semblant, però amb més extensió didàctica, subvencionat per cada una de les entitats catalanes.

La Comissió Delegada de l'Associació Protectora de la Ensenyança Catalana, recentment constituïda i quina actuació, per la cultura del nostre poble, és tan eficient, podria formular la demanda respectiva al Casal Català i al Centre Català, que no's podrien negar a cooperar-hi, i el que és avui solament una idea, nobilíssima i humana, devindria realitat formosa.

Catalunya ens en restaria agraïda i compliríem amb el nostre deure envers la cultura general d'aquesta Nació Argentina que tan bon aculliment ens dona.

GRACIETA B. DE LLORENS.

UNITAT I VARIETAT

La unitat, exagerada fins a l'uniformisme, té encara fanàtics adoradors.

Són molts els que creuen que l'ideal de la Humanitat fóra que no hi hagués en tot el món més que una sola religió, una sola llengua, un sol art, un sol dret, unes soles costums.

Si fos realitzable aquesta utopia, el món així unificat pot-ser arribaria a ésser una cosa tècnicament molt perfecta, molt metòdica i ben montada; però seria tan gris, tan ensopit, d'una monotonia tan aclaparadora, que ens hi moriríem d'avorriment.

La varietat, filla de la llibertat, és l'aliè, l'estímul, l'alegría de la vida.

La Historia ens demostra que l'uniformitat no pot existir sense imposició, sense tirania; quan l'esperit humà se desenrotlla lliurement, la varietat floreix d'una manera espontània.

Tots els homes som, física i esperitualment, iguals en lo fonamental; però cada individu té una fesomia pròpia, aplica d'un mode diferent les seves facultats, té una vida independent de la dels altres, fa un especial ús de la seva llibertat.

El mateix passa amb les nacions, els diferents nuclis naturals humans en que el món es divideix.

Totes les nacionalitats, petites o grans, tenen una fesomia pròpia, una esperitualitat que les diferencia de les altres i que estampa el seu segell a totes les seves produccions. Totes tenen dret a viure digna-

ment i a desenrotllar sa peculiar cultura, llengua, art, dret, costums.

Totes tenen dret a la vida i a la llibertat. Tan horrible i vituperable com l'esclavitud de l'individu, és l'esclavitud de les nacions. En el fons és lo mateix. No hi ha veritable llibertat individual, aon no hi ha llibertat col·lectiva.

Sense prestar sincer acatament a tals principis, no serà possible la pau del món. Els millors pensadors moderns ho proclamen: la unitat moral d'Europa sols serà factible respectant totes les varietats naturals existents.

El mateix pot dir-se d'Espanya: és un aspecte del mateix ideal. — Espanya, millor dit, la península ibèrica, és una unitat geogràfica. Per a arribar a ésser una unitat moral i política, és precís respectar i armonitzar les varietats existents. Mentre una part d'Espanya vulgui imposar a les altres, sa llengua i ses lleis, son govern i sa cultura, la pau interna no serà possible. Existiran dominadors i dominats; els uns fruirán d'un injunt privilegi, els altres protestaràn i lluitarán fins a conseguir la llibertat.

Armonitzar la unitat i la varietat és la tasca del *federalisme*, acceptat avui per tots els polítics que serenament aspiren a una major justícia en l'organització interior dels Estats, i per quants somnien en la gran comunitat de les nacions, que reuniria a tota la raça humana en una sola germanat d'amor.

ALBERT BASTARDAS.

Barcelona, cap d'any 1917.

Perquè ens descatalanitzem?

Ja era hora que surtís una veu serena, i fonament, sincerament patriota entre els catalans de l'Argentina, que tingués la virtut de fer commoure de goig als vers nacionalistes que vivim isolats esperitualment en aquestes terres americanes, tot materialisme, dintre la nostra torra d'ivori.

Que ens desnacionalitzem, que ens descatalanitzem!... exclameu vosaltres, coratjosos companys que feu RESURGIMENT. Si, és veritat; però hem de convenir abans de tot, entrant de plè al tema, que no tots els nostres compatriotes residents a aquestes terres tan hospitalaries — pot-ser massa hospitalaries — no han sentit encara, ni remotament, les ansies renovadores del nacionalisme lliberador de nostra Catalunya.

Acceptat això, no hem d'estranyar l'actuació de les entitats catalanes aquí instituïdes, que's titulen representatives de la nostra terra, en cada una de les ciutats respectives. No vull ocupar-me detingudament del que fan; però haig de fer constar que l'actuació d'alguna d'elles és un escarní a Catalunya.

Si els homes directores d'aquestes entitats

catalanes portessin en la llur consciència la plena convicció de llur nacionalitat natural, l'actuació d'aquestes seria el reflexe fidel de l'ànima i l'esperit de llibertat de Catalunya.

I jo crec que molts d'ells, d'aquests homes, seràn o es diuen ésser catalanistes; i si és així, és pitjor encara i són dignes de totes les censures al pretendre actuar com a bons catalans. Perquè, com se poden dir catalanistes, si en cap dels seus actes no han fet mai, fins avui, l'afirmació categòrica de Catalunya-Nació?

I aquí tenim el dilema. Dir-se catalanista, és sinònim de Catalunya lliberada de l'estat espanyol. I si verament ho són i senten la ideologia catalana, perquè no hi actuen? Perquè no enfoquen la tasca de llurs respectives entitats de cara a la Catalunya renovadora, que clama per la seva llibertat? Perquè quan a nostra Patria, a Barcelona, cap i casal, s'hi parla en conferències de l'actuació catalana, — no sempre amb fets positius, — de les entitats representatives aquí de la nostra terra i en particular del Casal Català de Buenos Aires, perquè aquestes conferències són donades precisament a les entitats adherides a la Unió Catalanista, la mare del nacionalisme català?...

Naturalment que'l que's fa, i s'ha fet fins avui, ajuda notablement a millorar el concepte moral de nostra col·lectivitat davant d'aquest poble eminentment cosmopolita. Però jo entenc que abans de tot s'ha d'ésser sincer; i com l'actuació d'aquestes entitats careix de una vera sinceritat catalana, no tenen dret a actuar en nom de Catalunya, de la Catalunya esperitual i freturosa de una vera llibertat.

Fins avui, el que han fet amb la seva actuació, ha estat mostrar una Catalunya artística, literaria, culta, molt culta si voleu; emperò sense ànima, òrfena de virilitat patriòtica i, el que és pitjor encara, l'han mostrada sotmesa i resignada i fins gojosa, en certs actes i recepcions, d'ésser dominada per un poble que l'imposa una llengua que no és la seva i unes costums barbres, repulsiues al seu caràcter natural. I hem de confessar-ho: Catalunya no ho serà mai un bell d'or de la llegenda...

Casal Català, Centre Català, Orfeó Català... tot català; si, perfectament. Perquè, doncs, no actuar com a catalans?... Perquè no fer sentir en aquestes terres tan cosmopolites els bategs d'aquesta ànima serena i viril, renovadora de nostra Patria natural i indestractible?...

Hi ha un altre aspecte de la nostra descatalanització, que demostra, també, la falta de catalanitat dels homes directores d'aquests Centres i Casals. Molt sovint, per qualsevulla estridència catalanista que promoguin els polítics espanyols, surten aquí també els defensors dels nostres enemics, amb els seus cants ditiràmics, en forma d'articles, a la *patria grande*, i els indispensables insults a nostra terra. Tots ho toquem això; no's pot ignorar. Doncs, bé. Quan vénen aquests fets, que'ls hem de conceptuar agressius contra Catalunya, les entitats aquestes estàn obligades a contestar-los com se mereix i posar dignament en son lloc el bon nom de nostra terra. No ho fan; al menys no he vist jo mai aquest cas. I no fent-ho, l'*hidalgo* queda satisfet i el públic que'l llegeix forma opinió contrària a nosaltres.

I això mateix passa amb la nostra barrada ensenya que generalment no és considerada per la premsa argentina.

Si les entitats representatives de nostra terra es preocupessin de desfer aquest fals concepte, tan denigrant per la nostra Patria, no'ns trobaríem amb la falsa i ridícula informació periodística de la festa de les lletres catalanes, dient que la reina de la festa ocupava el solí *bajo los colores españoles*. Podràn ésser els mateixos colors, emperò jamai serà la mateixa bandera.

Si conceptuen justament a la nostra llengua, idioma mundialment regonegut entre els pobles civilitzats, han de saber, també, que l'ensenya de les quatre barres és la bandera nacional de Catalunya, passejada un temps triomfanta per tot el mar Mediterrà.

I què en direm dels artistes catalans que

han passat pels escenaris d'aquestes terres? Aquests, amb la fama aquí adquirida d'*eminentes artistes españoles*, amb més esperit de lucre que d'artista, han contribuït, i no pocs, a desfigurar el nostre caràcter natural, representant obres dels Guimerà, Rusiñol i Iglesias, presentant a aquests com a *insignes dramaturgos españoles*.

L'art no té fronteres, s'ha dit... El nostre teatre ja les té, i ben altes, que fins per traspasar-les és necessari traduir-lo a una llengua forastera.

Si l'Enric i en Jaume Borràs, en Codina i la Margarida Xirgu, que nosaltres hem vist iniciar-se i perfeccionar-se dintre el teatre català amb les obres capdals dels nostres dramaturgs, glories llegendàries de Catalunya, i més tard han resultat *eminentes artistes españoles* en terres americanes; si aquests artistes catalans portessin en son ànima aquella cultura artística, esperitual i patriòtica d'un Novelli, d'un Grasso, d'un Zacconi o d'una Tina di Lorenzo, que han passejat triomfalment per totes les Amèriques i Europa el seu teatre amb sa llengua pròpia, nosaltres avui també podríem gaudir-les en

aquestes terres les belleses artístiques de nostre teatre nacional en la parla pròpia, emperò — és dolorós confessar-ho — aquests últims són fills il·lustres de l'Itàlia, immortalitzada per sos fills; els altres són nascuts a Catalunya; aquells són artistes esperituals i patriòtics; els artistes catalans que han passat per les Amèriques, són artistes i... res més. La niçaga dels immortals Fontová, Iscle Soler i tants altres, verdaders fundadors del Teatre Català, no ha trobat fins ara qui la prossegueixi.

I la llengua catalana, que's podia honorar en aquestes terres cosmopolites amb les obres capdals dels nostres grans dramaturgs, s'ha vist postergada una vegada més, mercès a aquesta idiosincrasia característica del patriotisme català que tant ens perjudica.

Emperò, s'ha fet prou llarg aquest article; ho guardarem per a un altre el tractar de la nostra llengua, descatalanitzada en aquestes terres, que és el factor capitalíssim.

JOAN B. ALEMANY i BORRÀS.

Rosario, gener de 1917.

ALENTORN DEL MALESTAR ACTUAL

Per més que'l govern nacional s'esforci en manifestar el contrari, no hi ha dubte que la situació general del país ha passat de l'estat de *crisi* a l'estat de *miseria*.

En la capital i suburbis, aital fenomen no's fa tan palpable pot-ser com a províncies on la fam i la manca absoluta de treball han adquirit una magnitud esfereïdora.

Els governs provincials, capficats en lluites polítiques per a la consecució o manteniment del poder, descuiden sensiblement la atenció que requereix el lamentable moment actual, i les escenes doloroses es repeteixen cada vegada d'una faïçó més aclaparadora.

La Rioja, Córdoba, San Juan, San Luis i altres províncies són un viu exponent de la més alta miseria i àdhuc d'altres malures que, nosaltres, els estrangers, no som els més indicats per a senyalar.

Actualment, i degut a diversos factors, sobra gent a l'Argentina. Aquesta és la veritat nua i crua.

El Brasil ha obert una sagnia contra la qual s'han aixecat veus irades.

Poden blasmar els grans rotatius metropolitans contra la propaganda brasilenya, lamentant-se de l'emigració de braços amparant-se en actituds d'humanitat més o menys sentida. Poden descriure els *martiris* imposats pels *fazenderios* als pobres treballadors.

Fa més de vint anys que's ve parlant de als martiris, i malgrat això la emigració h a

seguit en augment. No pretenem negar ni afirmar la veritat de tals patiments; però és força sugestiú el cas de que una generació gallega s'ha succeït de pares a fills, d'oncles a nebots, en aqueix engranatge emigratori cap als estats del sur del Brasil. Naturalment que per a la majoria la vida dels cafetals els resulta molt al revés del que s'havien imaginat. Tothom diu de la fira segons com l'hi ha anat en ella.

El cas dolorós és el dilema plasmador que's presenta a la gent del camp en l'Argentina: Anar al Brasil, on és incert el bon tracte que s'ha de rebre, o morir-se per consumpció a l'Argentina. Davant de tal dilema, la elecció és ben poc dubtosa.

Durarà molt aqueix estat de coses?

Sincerament, creiem que no. Millor dit: creiem que no és molt llunyà el temps en que'l braç productor serà sol·licitadíssim i amplemment retribuït en aquesta república.

Al finalitzar la guerra, Europa absorvirà un crescut percentatge d'europèus que avui romanen per aquestes terres, principalment de nadius dels països actualment en lluita.

Les nacions que per a sa reconstrucció necessitaràn més el braç que produeix, segurament que per un temps determinat prescriuràn la emigració.

Arribat aquest moment, i en el suposat de que no cada any les cullites han d'ésser dolentes, serà arribada l'hora que l'Argentina haurà d'esforçar-se en procurar l'emigració europea, i llavors serà un moment oportú per a que els pagesos de les regions ibèriques posin en pràctica la nomenada «emigració aureneta», que tant bells resultats ha donat a Itàlia on sens dubte ha estat un dels principals factors de son progrés.

Serà convenient tal emigració per a Catalunya? Heu's-aquí un problema que deuen haver d'estudiar els nostres homes dirigents.

LL. SUBIRACHS i CUNILL.

Río IV, gener de 1917.

CATALUNYA ARTÍSTICA

Costa brava catalana.— Illa Grossa i Cap de Creus.

NOVA ANTOLOGIA
POETES CATALANS
CONTEMPORANIS

A L'ESPERANÇA

O Esperança matinera
i jocunda a l'esperit!
tu que fas la dolò enrera
i et decantes al sentit,
repetint el mot ja dit
enllaçat al mot «Espera»:
tu que esguardes fit a fit
i esvaeixes el neguit
de la llarga carretera,
i ens allunyes el convit
de la pàl·lida hostalera
que propicia allà ens espera
en el terme mig-partit
d'— ara és dia — ara és nit; —
tu que tens la cabellera
de maragdes, i el vestit,
i de verd has colorit
l'herba del meu prat lleugera,
fes-me eterna dins el pit
l'alta estrofa volandera,
amb la deixa de neguit
de cercar el mot no dit.
Vulgues ser ma mainadera:
d'ençà que amor m'ha colpit,
caminar sola m'esvera:
sóc l'infant emperesit
que resta sempre al darrera,
fins que tu l'has acollit
a l'escalf suau del pit.

O Esperança! si és escrit,
vina, o ves-te'n ben lleugera.

EL NOM

Clementina em dic
Clementina em deia.

Altre temps jo fui
un xic temorega:
el nom m'era llarg
mateix que una queixa
i em punyia el cor
quan les amiguetes,
per fer-me enutjar,
molts cops me'l retreien:
«Quin nom més bonic»
— deia alguna d'elles —
«però no t'escau,
és nom de princesa.»
«Ai, quin nom estrany!»
— moltes altres feien —
i jo al fons de tot
sentia l'enveja
dels séus noms tan clars
de María o Pepa.

Clementina em dic
Clementina em deia.

Però un any se'n fugí
i un altre any governa.
Aquell nom que abans
feu ma timidesa
i tornà després
una dolça fressa
sobre el llavi nu,
— jo mateixa el deia —
ara m'és honor
i m'és meravella.
Cap nom és tan bell
damunt de la terra
com el que l'amat
em canta a l'orella!

i entra en els recers
de l'ànima meva
i em munta al cervell
i em clou les parpelles.

Del cel de l'amor
tombava una estrella...
Ara el nom em lluu
damunt de la testa.

Clementina em dic
Clementina em deia.

EL SECRET

El secret s'és divulgat.
Ai, la gent de ment obscura!
del secret s'han emportat
una mica de dolçura:
l'han malmès i l'han colpit
fins llevar-li la figura,
mes al fons de l'esperit
el secret encara dura.
Mai sabrà com allà nia,
com és ric de joventut,
ni els camins per on fa via.
Joia, fes li companyia,
i mena'l amb ta virtut
allà on no arribi el traüt!
ni la buida enraonia.

Si el vent passa tot xiulant,
sigui mig-jorn o llevant,
— «Passa, vent, i Deu te guii»
jo seré vivent per tant
que el dolç secret en mi nui.

CLEMENTINA ARDERIU.

Anècdotes d'en Fontova
contades per un séu fill

(Continuació)

Aquest fet que vaig a contar-vos succeí l'any 1877. No ha estat mai publicat, mercès a la delicadesa d'en Fontova, puix en ell hi intervenen persones ben conegudes dels antics barcelonins i bons amics de nostre gran mestre. Precisament, per aquest sol fet, en Fontova s'havia rebel·lat a que fos publicat, ja que fou el rompiment d'una antiga amistat seva. Avui, tots ells morts, trenco el segell que cloïa, no un secret, puix al capdevall tot passà en plè públic, però si una voluntat de mon estimat pare. Si ho faig, és perquè crec que renovo amb altra anècdota, desconeguda de molts, el record de l'inimitable actor. L'amor del pare perdonarà l'atreviment del fill.

Com he dit, era l'any 1877, i al primer

any de vida del teatre «Bon Retiro», un teatret d'istiu, frec com un pom de roses, i amb una companyia formada de molts actors del Romea, barrejats amb altres; alguns, ressucitats de les primeres fornades del teatre català, com el segon galàn en Joà Bertràn, i altres, entusiastes joves que iniciaren sa carrera a frec de veterans tan aguerrits com en Fontova, que'ls dirigia. Res de dramas. Epoca de calor i d'esbarjo, la companyia s'entretingué a desenterrar les gata-des d'en Pitarra, i el públic respongué al bon zel de l'empresa, que no escatimà res per a presentar les obres amb totes les *campanilles*; i si hi afegim que entre la companyia hi comptava també un nombrós còs de ball, d'abdós sexes, amb un floret de xamoses dançarines, — algunes de veritable renom, — no estrenyareu si dic que les funcions podien contar-se per plens a vessar. Aprofitant aqueix còs coreogràfic, i d'una nodrida i ben disciplinada orquestra, s'estrenaren un bon nombre de balls d'espectacle, d'un i dos ac-

tes, entre els que recordo «Clymene», amb música, molt bonica i ben feta, deguda a la ploma del mestre català en Cosme Ribera, i el que és més interessant en aquest moment i lloc, l'estrena de les comedies d'espectacle «El tamboriner», d'en Feliu i Codina, i «La ventafocs», obra que no respongué son èxit al sacrifici de l'empresa, i que, malgrat això, valgué un triomf a en Fontova, i una bona pujada a la fama que tenia ja ben guanyada la simpàtica jove actriu na Roseta Cazorro.

Veig que espereu amb ansietat l'anècdota. Un xic de paciència, estimats llegidors; vull presentar-vos el quadre amb marc i tot.

Els escriptors novells vegeren obrir-se el cel, puix si bé en el teatre «Bon Retiro» hi havia censors que judicaven les obres que aquests enviaven a l'empresa, aquesta, amb sentiments de noble altruisme i finalitats verament patriòtiques, trencà la rutinaria i ridícula severitat de la del «Romea», que no acceptava pas — ni molt menys — les obres

que li enviaven quan no's tractava dels autors privilegiats.

Naturalment, aquesta lliberalitat portà, també, sos compromisos. Sembla, doncs, que per compromís varen acceptar una peça en un acte, d'èxit duptós, de quin autor no recordo el nom. Amb franquesa diré que l'obra era dolenta; i l'empresari, no poguent rebutjar-la, l'acceptà, i en pocs jorns se preparà i posà en escena.

En Fontova — protagonista de l'obra — no's preocupà del tipus fins a últim moment, i, millor dit, fins a la mateixa nit de l'estrena. Se'l vegé dubtar. I que'n teu de camins de sa cambra a l'escenari! Semblava com si rebutgés de son cervell les fesomies que a ell li arribaven.

Fità llarga estona pel forat del teló de boca, i tot d'un plegat somrigué amb ferma satisfacció i anà dret cap a sa cambra, aon se tancà, no sens abans encomanar que no'l torbessin.

Quina ni bullia per son magí? Molt senzill. Havía obirat en la llotja número cinc a una colla d'amics abonats de tota la temporada, amics que'l distingien moltíssim i que entre ells havien pres la llotja sense mancar-n'hi un cap vetllada. Entre ells s'admetien bromes de bon genre; eren persones conegudíssimes dintre el comerç barceloní. En bona fè que no recordo a tots; tinc sols present a dos, que's distingien entre els altres; l'un, el famós patró de la quincalleria del carrer de Ferràn setè, en Fradera; l'altre, el no menys conegut propietari d'un dels millors cafès que hi havia en tal època, en Cuyàs.

En Fontova, buscant original pel tipus a representar, no'n trobava de millor que l'esvelta figura d'aquest últim, en Cuyàs. Sens altre fi que'l de donar una ignoscenta broma a sos amics, i creient de bona fè que no portaria més conseqüències que les brometes que per uns quants jorns celebrarien entre ells, no titubejà, i en poca estona el gran comediant estava convertit en un verdader retrat vivent del famós cafeter. No hi mancava res. Fins semblava més alt d'estatura. Aquells blancs cabells de neu; aquelles patilles que talment semblaven de cotó fluix i que ornaven aquella distingida, elegant i jovial fesomia; aquelles ulleres d'or; aquell tern blanc que semblava un glop de llet; un barret elegantíssim *jipijapa*. . . en fi, haurieu dit que en Fontova i en Cuyàs eren dues gotes d'aigua.

El primer èxit el tingué al juntar-se amb sos companys, pocs moments abans de presentar-se en escena, puix volgué donar la sorpresa a tots junts: companys i públic.

A sa presentació succeí quelcom estrany. El primers impuls fou d'estranyesa. No conegueren a en Fontova, i — naturalment — se produí un silenci espectant. Abans de que'n Fontova desclogués els llavis ja el públic s'havia donat compte de l'actor i personatge.

Els que coneixien al retratat — que eren molts — a una sola veu se posaren a cridar

amb infernal revolució: «En Cuyàs, en Cuyàs!» I qui no'l coneixia. «Es aquell senyor, és aquell senyor!» I amb el dit senyalaren la llotja número cinc, aon tots els amics del caricaturitzat el voltaren fent-lo víctima d'un sens fi de bromes, que ell celebrava amb carinyo; i fins s'aixecà i aplaudí a en Fontova, per sa bona ocurrencia, dedicant belles paraules d'entusiasme vers l'il·lustre comediant.

CONRAD FONTOVA.

(Seguirà)

Associació Protectora de la Ensenyança Catalana

La Comissió Delegada de l'Associació Protectora de la Ensenyança Catalana, comença a recullir el fruit de la llevor escampada en aquesta república, per a ajudar a fer més gran i esplendorosa l'obra de divulgació cultural-patriòtica i de dignificació nacional catalana, en bora hora iniciada per la Protectora. El manifest publicat i repartit profusament per totes les encontres argentines, ha tingut la virtut patriòtica d'atraure's simpaties que s'han manifestat en mantes propostes de socis rebudes a secretaria.

El nucli català de Mendoza, que va a la davantera per tot quant afecta a la patria, ha respost, d'una faició admirable, a la crida, i el número de butlletins enviats, sol·licitant ésser admesos socis, signats per distingits compatricis, són els suficients per a formar una nova Delegació.

Llàstima que a la faició del Centre Català de Mendoza no hagin respost les entitats catalanes constituïdes a Buenos Aires! A hores d'ara, els inscrits a la Delegació de l'Argentina, ens comptaríem per centenars.

Amb tot, l'Associació Protectora de la Ensenyança Catalana tindrà una branca de l'arbre social ben ufanosa en aquestes terres. Els bons patricis que s'han emprès la croada ideal, tenen entusiasme, sentiment, joventut i patriotisme amb escriu per a que la llur tasca devingui transcendental per la suprema aspiració de la Nació Catalana.

Nòmina dels socis inscrits, fins ara, a la Delegació de Buenos Aires:

Aleu, Antoni de P.
Algueró, Joaquim.
Aliana, Magí.
Arias, Pius.
Bagunà, Joàn B.
Banús, Teodor.
Barceló, Josep.
Boixader, Angel.
Bosch, Jesús M.
Cabot, Joaquim.
Cairol, Manuel.

Caraltó, Domènec.
Carol, Manel.
Colomer, Francesc.
Cortada, Francesc X.
Cucurella, Joàn.
Dedeu, Martí.
Escasany, Manuel.
Fabrellas, Joàn.
Fontova de Llonch, Amalia.
Fontova, Catarina.
Fontova, Conrad.
Fontova, Lleó.
Fraxedas, Ricard.
Gost, Francisco.
Gost, Joàn.
Graells, Joaquim.
Inglés, Hermini.
Julià i Augé, J.
Leonart Nart, J.
Llonch, Joàn B.
Llonch, Lluís.
Llorens, Joàn J.
Martí, Ferràn.
Martorell, Lluís.
Mas Xarrié, Joàn.
Morera i Arderiu, F.
Nadal i Mallol, H.
Paesa, Bernat.
Pagès i Sunol, P.
Palmés, Pere.
Perearnau, Josep.
Pérez, Victorià.
Perramón de Cortada, Agna.
Pous, Joaquim.
Puig, Josep.
Pujol, Anfós.
Redón, Pere.
Renyer, Ramon.
Renyer, Sara.
Ribas, Josep A.
Roca i Martí, P.
Roig, Joàn.
Rosés i Sanjuàn, M.
Sauret, Joàn.
Serra, Isidre.
Soler, Amadeu.
Suné, Teodomir.
Trias, Francisco.
Turón, Feliu.
Vázquez, Josep M.^a
Vidales i Vidal, Rafel.

Col·lectius:

Casal Català, de Buenos Aires.
Centre Català, de Buenos Aires.
Centre Català, de Mendoza.

La cultura popular és la base del progrés dels pobles. Si volem per Catalunya aquest beníjet moral, eng'ixim els rengles dels inscrits a la benemèrita i patriòtica «Associació Protectora de la Ensenyança Catalana».

Delegació a Buenos Aires: Callao, 511.

INFORMACIÓ GENERAL DE CATALUNYA

BARCELONA

A la darrera sessió celebrada per l'Acadèmia provincial de Belles Arts, sota la presidència del comte de Lavern, quedà aprovat el fallo emès per la secció de Pintura al concurs de paisatges presentats pels artistes que aspiraven a les Medalles Masriera, concurs que ha resultat un èxit.

La medalla d'or ha estat concedida al gravat a l'aigua-fort «Voltants d'Argentona», de don Rafel Estrany, i la de plata a don Lluís Muntané Muns per son «Paisatge d'Horta».

Amb les obres premiades en aquests cursos, instituirà l'Acadèmia el Museu de paisatges de Catalunya.

♦♦ Ha mort en Ramón Ramón Vidales, el popular saineter que tants èxits havia assolit en el teatre català.

Era fill del Vendrell, havia estudiat el batxillerat a Barcelona, i més tard havia ocupat un lloc en la notaria que el seu germà Jaume Ramón tenia a Sarreal.

Des de molt jove, en Ramón Ramón mostrà la seva predilecció pel conreu de les lletres, escrivint algunes poesies i quadres de costums, alguns dels quals obtingueren merecudes distincions en els certàmens catalanistes. Per al teatre va escriure algunes obres dramàtiques, que foren rebudes amb aplaudiment, i més tard va conrear amb gran èxit el sainet, produint algunes obres d'aquest gènere, que quasi poden considerar-se com un model. «A cal notari» i «El carro del vi», són dels millors que deixa escrits i s'han representat amb èxit alguns centenars de vegades.

En Ramón Ramón era un bon catalanista. La seva mort, encara que precipitada, donada la malaltia que sofria, ha causat un general sentiment.

♦♦ Per a completar les obres que's realitzen a la muntanya de Montjuïc amb relació al Passeig Central de l'Exposició, es començaràn aviat uns murs de contenció que s'adjudicaran mitjançant concurs.

La Junta de l'Exposició de Barcelona, en sa darrera reunió, s'enterà de que havia estat firmat el lliurament per a l'entrega de part de la subvenció de l'Estat i acordà treure a concurs la construcció del sobrant de la clavaguera corresponent al Passeig Central, fer una nova adquisició de canonada per a continuar les canalitzacions d'aigua i adquirir un ruleu compressor necessari per als afermats de les explanacions que s'estàn practicant. Per últim s'acordà que's procedís a l'apertura de l'avinguda d'entrada des de la plaça d'Espanya a la confluència amb el Passeig Central, començant-la per l'ampliació que s'ha de donar a la dita plaça.

♦♦ Ha estat ja autoritzat per la Diputació provincial el curs de conferències de

idioma català per als alemanys residents a Barcelona.

Les conferències tenen lloc en una de les aules de l'Escola de Funcionaris, tots els dimarts i divendres a la nit, havent estat designat per a donar les tals conferències un eminent professor català que ha fet estudis a l'Universitat de Halle (Alemanya).

Es de creure que la iniciativa dels alemanys en apendre el català serà ben acollida, car, a més de ser una prova de gratitud per la hospitalaria Catalunya, on resideixen avui en dia per l'actual guerra, demostren aquests estrangers regonèixer l'existència del nostre idioma, aprenent-lo i practicant-lo, per a poder conèixer a fons el camp de la literatura catalana.

Es sabut que a Alemanya, des de l'Edat Mitjana, ja feien estudis sobre l'idioma català en les seves Universitats, donant prova d'això alguns llibres editats, existint ja, des d'aquells temps, relacions entre Alemanya i Catalunya.

♦♦ La Joventut Valencianista celebrà un acte de caràcter catalanista, amb la cooperació de «Nostra Parla».

Hi prengueren part per València, Mallorca, Rosselló i Catalunya, el president de la dita Joventut, els senyors Mustieles, Durà i Tortajada, Forteza, Ruiz Manent, Juanola, mossèn Casaponce, i el president de l'Associació Protectora de la Ensenyança Catalana, en Manuel Folguera i Durà, qui resumí els parlaments.

S'hi llegiren poesies en les diferents variants de la llengua catalana, entre elles, d'en Llorente, Alcover, Casaponce, Guimerà, Verdaguier i Maragall.

L'acte fou presidit per l'insigne dramaturg l'Angel Guimerà.

♦♦ Acaba de morir, després de llarga malaltia, el mestre Giró, qui en sa època havia conquerit llores i fama de bon compositor. A França, on havia perfeccionat els estudis residint-hi llarga temporada, foren certament ben apreciades les seves primeres obres. Regressat després a Barcelona, continuà treballant, estrenant-s'hi al Liceu la seva òpera «El Renegat». Més tard donava «Nostra Senyora de París», rebuda amb bon èxit al teatre Novitats, no tant «El Sombrero de tres picos», en el qual tingué son primer contracte. Escrigué amés una porció d'obres per a concert, una de les quals li fou premiada en públic concurs a Madrid, i no sigui pas dels mandrosos en produir. Tingué solament la fatalitat d'ésser massa convençut d'una escola per la qual havia viscut en sa juvenesa, resistint-se a l'evolució. Per això en sos últims temps el nom de mestre Giró quedava ja a l'història; mes en ella hi restarà sempre respectat pels seus mereixements.

♦♦ També el mestre Bau, marit de la malaguanyada sopràn Bonaplata, ha mort

sobtadament quan de ses lliçons podíem re-
fiar-nos de bons artistes per al pervenir. Sa vida dedicada a la ensenyança en produí i de notables, sa filla mateixa retirada momentàniament de l'escena, era l'exemple que mostrava la poderosa influència que hi exercí el seu pare i professor.

♦♦ Al teatre Principal de Gràcia va donar la Schola Orpheonica que dirigeix l'eminent mestre Artur Marcet, el tercer concert popular matinal amb nombrosa concurrència. Aquest concert va renovar els triomfs obtinguts en els anteriors donats al mateix teatre.

La Schola Orpheonica es va veure precisada a repetir algunes obres del programa, entre elles «Patria jove», d'en Marcet; «El mestre», d'en Pecanins, i «La viuda del mariner», estrena, original del subdirector de la Schola en Josep Donato Vidal, el qual rebé moltes felicitacions.

També foren molt aplaudits els solistes senyora Gallinat de Salom i Francesc Batlle.

Demanat pel públic i fóra de programa, es varen cantar les obres «Remers del Volga», «La nina anyorosa», «La calma» i «Els Segadors», escoltats a peu dret.

♦♦ S'ha posat a la venda el magnífic bloc-calendari monumental de Catalunya, que conté en cada full, a més de les indicacions precises de cada dia, redactades amb gran cura, especialment en referència al Santoral català, una magnífica reproducció d'un monument artístic de la nostra terra.

Aquesta publicació, entre les moltes que es posen a la venda cada any en aquest temps, es fa especialment propia per als artistes i gent amiga de les coses d'art de Catalunya.

CANET. —

La notícia de la concessió de Biblioteques Populars per la Mancomunitat de Catalunya, ha provocat a Canet i Pineda, favorecuts amb la dita concessió, un entusiasme popular veritablement extraordinari i la més alta significació de cultura. Totes les corporacions i entitats, sense distinció de matifes, içaren banderes, i molts veïns endomassaren els balcons en senyal de festa.

A Canet, amés es reuní l'Ajuntament i acordà donar el nom de Mancomunitat de Catalunya a un dels carrers que haurà de lliurar amb el futur edifici de la Biblioteca. Sabem també que el periòdic «Vida Nova» d'aquesta darrera població, dedicarà molt aviat un número extraordinari a la Biblioteca Popular de Canet.

MATARO. —

Convocats per la Comissió d'Acció Política i amb assistència de don Gaspar Rosés, que la representava, varen reunir-se en la gran sala de la Lliga Regionalista valiosos elements

del districte de Mataró, integrats en prestigioses personalitats de les diferents poblacions que el componen.

Entre les nombroses persones reunides, se tractà, amb gran entusiasme, de la necessitat de promoure en el districte de Mataró una forta organització nacionalista.

SABADELL. —

Ha recaigut sentència en el judici de deshauci que la Societat de Propietaris del Teatre Principal de Sabadell seguia contra el regidor radical d'aquell municipi senyor Aragay, havent aquest de desallotjar l'esmentat teatre.

La nova ha causat general satisfacció en aquella ciutat, tota vegada que el compliment d'aquesta sentència motivarà la desaparició d'un cafè cantant i tornarà a Sabadell un dels seus més bells teatres.

SANT JOAN DESPI. —

El distingit doctor Menacho, tenint en compte que a les escoles nacionals de Sant Joan Despí es difundeixen els ideals ibero-americanos, ha fet obsequi a cada un dels nois i noies que varen pendre part en la festa de la raça, d'un exemplar luxosament enquadernat de la seva obra «El pervindre dels pobles ibero-americanos.»

SANT MARTI DE PROVENÇALS. —

Tingué lloc l'anunciat acte dedicatori a la memoria de l'excels autor de l'«Elogi de la Paraula», que havia organitzat la Joventut de Sant Martí «Els Néts dels Almogàvers».

Davant del bust d'en Maragall, al Parc, s'hi aplegaren un grup de ciutadans en el que s'hi veien també nois, senyorettes i nenes. Va resultar una cerimònia corprenedora per la seva delicada senzillesa.

Al peu de l'estàtua es col·locà un ram de flors naturals amb una llaçada catalana.

Don Joan García, en nom del Casal Nacionalista Martinenc, llegí un treball explicant els mòbils que perseguíen els iniciadors a l'honorar al gran català. Digué que les flors de l'obra maragallena no's marceixen mai i que la tasca que realitzen «Els Néts dels Almogàvers» és com una croada, els paladins de la qual porten a cap l'obra de renovació. Cantà el romanticisme i ardorositat de la Joventut i dedicà un record a les grans figures del nostre renaixement.

Per l'Agrupació Femenina Catalanista parlà don Aristides Cot, qui després de sentides paraules d'adhesió acabà victorejant a Catalunya.

Per acabar, don Joan García donà amb patriòtic escalf les més expressives mercès a tots, deixant el bonic homenatge per acabat.

TERRASSA. —

Al Gremi d'Artistes de Terrassa, han estat exposats aquests darrers dies els projectes del jardí que en Rafel Bernat ha dibuixat

per la casa Freixa, d'aquella ciutat, i dels quals tinguérem ocasió de veure'n una part en l'Exposició celebrada pel seu autor a les Galerías Laietanes, durant l'hivern de l'any passat.

L'Exposició ha estat molt visitada.

VICH. —

El Museu de Vich ha adquirir darrerament un dibuix perfecte, projecte de la decoració d'una sala de «El Vignetà».

Es important aquest document, tant pel seu valor, com perquè pot ajudar a identificar alguna de les obres d'aquest famós artista del segle divuitè.

GIRONA

LLAGOSTERA. —

A Llagostera tingué lloc un important miting de propaganda catalanista al saló teatre del Casino Llagosterenc, organitzat per la Comissió d'Acció política del Centre Catalanista de Girona.

Dirigiren la paraula al públic don Pelai Vidal de Llobatera, enginyer; don Albert de Quintana i Serra i don Santiago Masó i Valentí, regidors de l'Ajuntament de Girona; don Josep M. Bassols, diputat provincial de Barcelona, i don Joan Ventosa i Calvell, diputat a Corts.

L'acte fou de gran importància, havent-hi molt entusiasme entre els regionalistes de l'esmentada vila.

PORT DE LA SELVA. —

Amb gran solemnitat va celebrar-se el dia de cap d'any, en aquesta xamosa població empordanesa, un acte de cultura digne de tot elogi: La Festa de l'Arbre.

Des de'l Puig d'en Mates a La Platja, la gent es distribuí freturosa de contemplar la festa. Els alumnes de les escoles d'ambdós sexes, amb els mestres respectius al cap, les autoritats i tot el que hi ha de representatiu a la vila hi assistiren. Se plantaren infinitat de plançons per tot el carrer de Mar, donant lloc a belles i instructives escenes. Se pronunciaren parlaments al·lusius a la Festa de l'Arbre i s'obsequià amb un berenar als infants que hi concorregueren.

Fou una festa molt simpàtica que honra en extrem als seus organitzadors, puix que contribueix a expandir les bones costums del nostre poble i fa estimar a la naturalesa.

PUIGCERDA. —

Amb lletres d'or es podrà gravar la festa que celebrà la històrica vila de Puigcerdà, en les pàgines de l'extensa crònica del gairebé dues vegades secular Col·leji de les Escoles Pies. Amb motiu de la solemne distribució de premis, es vegeren reunits a la seva invitació totes les forces vives de la població; una concurrència tal, per lo nombrosa i selecta, que demostrava el vivíssim sentiment de respecte i de simpatia que Puigcerdà, sense distinció

de classes, sent per la que ha estat la mestra i educadora de les seves generacions.

LLEIDA

D'un quant temps a aquesta part es nota a Lleida un cert desvetllament patriòtic que fa esperar bona tasca en profit dels ideals que emmenen al nostre poble vers una era de progrés i emancipació.

Ara darrerament s'ha constituït una Comissió Delegada de l'Associació Protectora de la Ensenyança Catalana per a portar a terme en aquella ciutat una acció persistent, a l'objecte de fer adeptes per l'obra de reconstrucció nacional catalana, tant assenyadament empresa per la Protectora.

En l'acte de constitució d'aquesta nova branca de l'ufanós arbre social, quines arrels arriben fins a les Amèriques, hi assistí el president de l'Associació, l'infadigable lluitador català en Manel Folguera i Duràn, qui exposà en un magnífic parlament la tasca de la Protectora i recomanà la cooperació de tots els catalans.

A seguit se procedí a l'elecció de càrrecs de la Comissió Delegada a Lleida, essent nomenat president l'insigne poeta i diputat a corts en Magí Morera i Galicia.

Hi ha molta confiança en l'acció dels entusiastes que han estat elegits.

TARRAGONA

El notable artista, catedràtic de Dibuix de l'Institut de Tarragona, senyor Cidon, ha adquirir darrerament una tela d'en Vila-domat.

REUS. —

L'obra «Pares i fills», original de don Josep Pous i Pagès, que acaba d'estrenar-se al teatre del Centre de Llentura de Reus, revela una nova orientació en el seu autor i constitueix una fita en la dramàtica catalana. En Pous ha volgut fugir dels camins massa fressats, per a poder així enriquir la nostra escena amb una modalitat nova d'una gran força emotiva i d'una exemplar valua.

La valoració de la tragedia d'en Pous no pot determinar-se per ço que podríem dir-ne part externa de l'obra, per l'argument, malgrat ésser d'un gran interès; és en l'estructura, en el diàleg, en la pintura de caràcters, en l'ennobliment, en fi, de la realitat filtrada pel temperament de l'artista, on deu cercar-se la causa de l'èxit esclatant que l'obra aconseguí i la gloria i profit que l'autor n'haurà, un cop sigui coneguda a Barcelona.

Diuen de Reus, que en un àpet íntim amb que recentment han estat obsequiats els notables autors senyors Pous i Pagès i Cavallé, sorgí la plausible iniciativa d'arrendar el Romea, de Barcelona, per a fer teatre català. L'arrendatari serà el distingit reusenc senyor Fàbregas, i la companyia durarà cinc anys, durant els quals es pot realitzar una fructuosa tasca en pro del renaixement del teatre de la nostra terra.

EL CRIT DE LA CARN (*)

*Guerra! gritaron los hombres.
Sus hijos clamaron Guerra!
Y las mujeres llorando:
Maldita! Maldita sea!*

I

.....
I es declarà la guerra. I començà la lluita,
i s'esvaí la calma de les tranquiles llars.
Els homes s'enardiren davant de llurs banderes.
Les dònnes, moltes d'elles tornaren enfermeres.
Les mares, pobres ma res! O, dònnes amoroses!
caigueren fervoroses
pregant pels fills de l'ànima davant dels sants altars.

Els camps que joia foren de gamma esmeragdina,
catifes verdejantes amb matitzats de flor,
com obra d'una rella ciclòpia, gegantina,
esdevingueren platges de calcinat color.
Amb aparells monstruosos, moderns enginys de guerra:
creacions abominables de pobles avençats,
dominadors dels aires, del mar i de la terra,
arreu, arreu hi sembren llevors d'iniquitats.
I les profundes aigües dels oceans commouen
embolcallant amb elles milers d'èssers humans;
les plaues desnivellen i les muntanyes mouen,
i més que obra dels homes, apar fet dels titans.
Arrenquen de llurs mares els rius més capdalosos,
i ensorren les muralles dels gegantins bassals:
les aigües braolantes se tornen llits fangosos
que esdevindràn preludis de càntics funerals.
Oprobi de les races! Vergonya de la terra!
la fera i crudel guerra
que esborra de les ànimes els sentiments humans,
que torna a l'home culte en el estat selvatge,
que frueix amb la sang viva, que gosa fent carnatge
mofant-se del crit bíblic: O, fills! Tots són germans!

II

Al peu de la muntanya, en una humil caseta
que té prop la centuria, però endreçada i neta
com niu de desposats,
s'hi estotja una família model de senzillesa:
per tot la ruralia té fama de bonesa,
car mai tancà llurs portes als pobres desgraciats.
Un fill, l'únic que tenen, espill de bonhomia,
pastor com tots ells foren, omplena d'alegria
la venturosa llar.
Enjogassat, festívol, igual que ses ovelles,
li plau saltar i córrer, i acaronar com elles,
i en sab d'amanagar.
Li plau en la cinglera i en l'aspre de la serra
fruir la delitosa flairada de la terra,

de l'herba i de les flors;
i cap a l'hora baixa, trobar-se en la carena
amb la gentil pastora de llarga i auria trena,
i allí parlar d'amors.
Li és grat oir l'esquella del rònc santuari:
estoig de la Vergeta que duu en son reliquiari,
penyora d'amor sant.
I allà en la fondalada quan resta condormida,
contar a la Natura la joia de la vida,
sorgint de dintre un cant.
I al fi de la jornada, guardades les ovelles,
quan en la volta cèlica puntegen les estrelles,
i tot se fa pregon,
baixar la serralada vers la caseta blanca,
on dintre un cor de mare plè d'il·lusions se tanca
l'amor més pur del món.

III

I prossegueix la lluita. No's veu el fi a la guerra.
Encar hi ha qui defensa l'orgull de les nacions.
Les runes barrejades amb sang omplen la terra,
i els orfes i les viudes se compten per llegions.
Els homes abscondint-ne llurs penes i llurs llàgrimes,
exalten de la patria el nom, fent lo sagrat.
Les mares que sols guarden amor dintre llurs ànimes,
entre sanglots remembren els fills que'ls han matat.

IV

Com quan el cel se tapa amb núvols de paúra,
i es tem de la tempesta el llam esfereidor,
així quelcom d'insòlit i ja pressentit, sura
a dintre la caseta del manyaguet pastor.
I lo temut arriba. La patria al pastor crida
per a lluitar per ella. Davant d'aítal perill.
la mare aclaparada i amb l'ànima ferida
contempla esmaperduda com se li allunya el fill.
De sobte, un crit trontolla els murs de la cabanya,
per les afraus ressona, retronny en la muntanya,
potent, esglaiador.
Qui l'ha llençat? La mare, qui redreçant-se altiva,
corrent com una boja en el soldat captiva
besant-lo i estrenyent lo idòlatra en son cor;
i alçant llur drete closa, soperba, amenaçanta,
an els que al fill s'enduïen els diu amb veu vibranta:
— Mon till! No! No l'haureu!
Qui són? Qui són vosaltres? Quin dret és que us ampara
per a robar, selvatges, dels braços d'una mare,
el que sols pot fer Déu?
Veni, si teniu força, i de mon còs bandiu-lo!
Veni, homes o feres! Treieu-lo de mon pit!
No vull que me'l trocegin per causes per mi estranyes!
La sang que hi ha en ses venes és sang de mes entranyes!
Sa vida es de la meva! Sóc jo qui l'ha parit!..

JOSEP M.ª REQUENA.

(*) *Composició que obtingué, en els darrers Jocs Florals celebrats a Buenos Aires, el premi del Centre Català de Mendoza.*

LA "TAULA DE CANVIS"

Barcelona, que en tantes coses relatives a
la navegació i al comerç ha estat el patró
imitat amb més o menys perfecció i més o

menys tard per les nacions europees, fou tam-
bé la primera que establí un Banc de Canvis
amb el nom de «Taula de Canvis», en 1401,
assegurant-lo amb el crèdit, amb les rendes
públiques de la ciutat, administrat per co-

merc iants i amb empleats que gratificaba
l'erar i municipal.

Aq ueix banc subsistí fins a principis del
sigle divuitè, època en la qual encara era
una cosa desconeguda a Europa.

LLIBRES

REMEMBRANCES, de Pau M. Turull.
Tal volta perquè els que'm coneixen saben que han ben casat dintre mon cervell, l'entusiasme per ma llengua materna i l'admiració per la parla castellana, a mes mans arriben, prou sovint, llibres o folletons escrits en l'idioma de Mossèn Cinto; i si bé no tot el que a ma taula ve a parar, mereix atenció especial, qualcun llibret sembla demanar, per la profunditat del concepte o la seva gaia forma que no se li volqui a sobre la llosa de l'oblit.

I puix en Pau M. Turull — a qui no tinc el plaer de conèixer — acaba de donar a l'estampa un llibre de versos, titulat «Remembrances», i l'obra m'apar digne d'ésser llegida i escampada, diré:

En Turull és un poeta de vritat: he llegit sos poemes, i si m'ha delectat «D'una reixa», trobo hermosament sentida la poesia titulada «Cant de juvenesa». Com diu magistralment en el pròleg, en A. Maseras, en Turull és un «Cavaller d'ideal, creuat d'aqueixes hosts innúmeres que pels camins de la vida cerquen la imatge viventa de Madona Veritat i de Madona Bellesa».

Tantost diria que'l poeta és genuïnament clàssic, grec o romà dels temps immortals d'Horaci: tantost que's complau en portar a la nostra parla els atreviments de l'escola parisià; a voltes s'enlaira fins les regions ideals del més pur misticisme, i a voltes, com en l'«Evocació pagana» esclata amb un

delicat sensualisme, que, just és dir-ho no traspasa mai les fites que la honradesa ha clavet en els camps literaris.

He gosat llegint aqueixos poemes, plens de frescor, de vida, d'enyorança, i, triomf no fàcil de lograr, més d'un llegidor ha de pensar com pensa el poeta.

Altra novetat del llibre que ben alt posa el temperament artístic d'en Turull: i és que versifica en català i en francès. I estudiant bé els poemes que junts formen «Remembrances», i al veure que'l mateix autor se tradueix, assalta el dubte de si l'idea original brotà del seu cervell en la parla d'en Moliere i després la va vestir a la catalana, o si pel contrari, escrits originalment en català, el domini del francès li va aconsellar traduir-los en aqueixa llengua. Si fos amic de l'autor li preguntaria si escrigué primer «Hores de tristor i d'enuig» o «heures de tristesse et d'ennui», i si sortí de sa ploma «Ton esguard», abans que «Compliment». Crec que la forma francesa és l'original, com crec que «Chant du soir» és una de les millors composicions d'aquest llibret, tan artísticament presentat, tan ben sentit que ha d'obtenir, sens dubte, l'aplaudiment dels aimadors de la Bellesa.

I puix entre nosaltres, els catalans aquí acasolats, n'hi ha molts que estimen la bona poesia; jo, el darrer escolà de la parroquia, recoman que's llegeixin les «Remembrances» d'en Turull.

R. MONNER-SANS.

vos, respectuosament, devotament, en homenatge a l'artista i al treballador incansable.

Obres de l'escultor Dalmau embelleixen les fatxades de varies cases d'aquesta ciutat, i són admirades per la gent com quelcom que's diferencia de la vulgaritat ornamental dels edificis americans. El geni escultòric català, mercès a en Dalmau, és novament venerat.

En la casa particular del constructor català l'Enric Clari (altre català que acredita la virilitat i condicions de la raça, puix arribà jovenet a aquest país i sens ofici ni protecció de cap classe, arribà a ésser el primer constructor del Paraguai, amb la particularitat que posseeix una ànima idealitzada que no s'ha abatut jamai davant les lluites comercials), en casa, doncs, de dit compatrici construï, en Dalmau, una esplèndida gruta o fontana que fa recordar aquelles que inspiren contes de fades...

Ara últimament en Dalmau modelà, d'una faïç ben original, un bust del gran poeta i dramaturg, gloria de Catalunya, l'Angel Guimerà, que's destinà com a premi del Centre Català d'Assumpció als Jocs Florals de la llengua catalana celebrats a Buenos Aires.

El meu comentari particular no podrà tenir el caràcter de crítica, perquè tinc de confessar que, tècnicament, sóc un llec en la matèria, emprò això no em priva de que senti les sensacions artístiques, i aquesta fou molt agradable.

Hi ha que tenir en compte que en Dalmau no ha vist mai a en Guimerà personalment, i ha hagut d'inspirar-se en una fotografia de periòdic, així que ha tingut de posar-hi molt de sa imaginació, i el que a mi m'ha fet sentir eixa dolça esgarrifança que's produeix al contemplar quelcom verdaderament artístic, és això que l'artista hi ha posat. La mirada que ell li ha donat, pot-ser no serà la del Guimerà passejant: emprò jo crec

CORRESPONSALIA

DES DE ASSUMPCIO (Paraguai)

Cap tema millor que'l present per a iniciar aquestes cròniques de vida catalana en les pàgines del nostre RESURGIMENT.

Un català, una bella esperança per l'art de la terra, labora el seu pervindre gloriós en terres paraguaiques. En Josep A. Dalmau, escultor jove, plè d'entusiasme i de condicions, és admirat per les seves obres artístiques i per la seva actuació patriòtica. Art i Patria és el seu lema, i verament fa una cosa i altra.

Quan la fundació del nostre Centre, en Dalmau hi aportà totes les seves energies, imprimint-hi el segell de catalanitat i treballant per a que la materialitat del viure americà no fes del Centre Català un de tants altres mancats d'esperitualisme.

Ell triomfà en el concurs per al disseny de senyera per a l'Orfeó, portada per als programes de la festa inaugural, ornamentació de la biblioteca, etc., mostrant en totes les seves obres un segell propi, original, de concepció esplèndida i una laboriositat que li fa gran honor.

Perquè en Dalmau, a més d'ésser un artista d'embransida, és, també, un treballador. No hi ha més que visitar-lo en son taller per a constatar-ho. Arreu hi sura un no-sé-què, febrós, genial, que us mou a descobrir-

Apet de germanor, celebrat darrerament en el poble «La Lagunita», commemorant el primer aniversari de l'«Orfeó Art i Patria» del Centre Català de Mendoza.

que aquella mirada, que sembla atravesar espais, és la d'en Guimerà creant...

I eix artista de nostra terra que tinc el goig de fer conèixer als estimats lectors de RESURGIMENT, a més de posseir eixa joventut que sols s'acaba amb la vida: la joventut de l'esperit, és jove també d'anys, no ha complert encara els vintisis, i està pletòric d'ardidesa patriòtica, de febroses ansies de triomfar, d'imposar-se...

I vol deixar-nos... Al pensar en la seva determinació, sento, més ben dit, sentim tots sos companys i amics, l'agre-dolç que ha de sentir-se per un germà, que'l triomf l'impel·leix a l'allunyament. Vol anar a París, a lluitar, «a lluitar i triomfar per mi i per Catalunya», com diu ell.

O, si' artista; ves, marxa, lluita, triomfa, més no oblidis mai que l'estímul principal, eixa perenne fortitut que allunya el cansanci de les ales, donant-les-hi l'energia necessària per a arribar aon tu vas, es: l'amor a la patria, a la terra que ens infantà.

RAMÓN SOL.

Assumpció, gener de 1917.

DES DE MENDOZA

Tal com anunciarem en la crònica anterior, se realitzà, en els salons del Centre Català, la festa mesal corresponent a gener, davant de numerosa concurrència àvida de fruir les exquisideses artístiques del programa, per demés atractiu.

Començà l'Agrupació d'Art Escènic, amb la representació del sentimental drama de l'apòstol del teatre català l'Ignasi Iglesias, «El cor del poble», sota la direcció d'en Josep M.ª Pascual.

Com sigui que's tracta d'una obra de capdal importància, intentarem comentar la interpretació que li donaren els notables aficionats, sempre, això sí, per a que el nostre parer s'interpreti com a un desig de millorar les condicions de cada ú dels que hi intervingueren, jamai com a crítica sistemàtica. Així direm, sincerament, que esperavem quelcom millor, en conjunt. En Mascort, en el *Passavell*, molt bé; llàstima de tartamudeig. En Serra, en el *Fidel*, ens hauria agradat si hagués estudiat més el seu paper. En Garriga, qui amb el temps serà un bon actor, no donà al seu paper la febricitat que l'autor concebí. En Fornés, bé en la dicció; però hem de fer-li avinent que's corretteixi un poc l'extremat bellugueig. I en Cerdà, ens agradà en el tercer acte; en el primer ens semblà poc barba.

Hem deixat per últim a la senyora de Brujas per a prodigar-li les nostres felicitacions, car s'en feu mereixedora per la meravellosa interpretació que donà a l'obra. Li preguem, ensems, que segueixi en els papers de característica, que són la seva especialitat.

Ens cal fer un prec al senyor Pascual, i és que en obres com «El cor del poble» no es-

casegi els assaigs. En el transcurs de l'obra es notà molta indecissió en el moviment escènic.

La presentació esplèndida, mereixent un especial elogi el pintor Alexandre Samsó, autor del decorat.

La segona part anà a càrrec de l'Orfeó «Art i Patria», que sota la direcció d'en Rafael Vidales entonà: «Cançó de taberna», «Motet, op. 102», «Serenata» i «Primavera eterna». Excepció feta del «Motet», interpretat a meravella, sentim tenir de dir que l'Orfeó no's portà en aquesta festa com altres vegades. Causes? Element femení que faltava, i poca atenció dels choristes en general. Es llàstima!

Esperem que el mestre Vidales, a qui no volem fer càrrecs, s'imposarà damunt la massa orfeònica i l'Orfeó seguirà per la via de l'art que tan entusiastament ve seguint.

Esmentem amb satisfacció immensa, que ha estat acceptat en el sinus de la venerable mare del nacionalisme català, la Unió Catalanista, el Centre Català de Mendoza, primera entitat catalana a suramèrica que sosté els ideals nacionalistes socialistes, que són la norma d'acció de la Unió Catalanista.

Els que sofim l'allunyament de la llar dels pares, sovint ens sobten esdeveniments dolorosos. Ara són els fermes nacionalistes germans Jacinto i Marià Rosés quins han rebut la cruel notícia de la mort de sa virtuosa mare, a la formosa vila de Masnou.

Vagin a ells les nostres condolences.

El dia 21 del prop passat tingué lloc, en el Centre Català, l'assemblea ordinària per a la elecció dels membres de la junta que han de substituir als sortints. Resultaren elegits els senyors Joàn Mas, Joàn Fabrellas (reelegit), Dàmas Gómez, Andreu Ferrer i Joàn Cucurella (reelegit). Comissió revisadora de comptes: P. Pagès i Suñol, P. Pagès i Olivé i Agustí Rosich.

Tot desitjant als nous consellers un bon acert en llur tasca, plau-nos felicitar-los pel nomenament.

X.

Mendoza, gener de 1917.

AVIS D'ADMINISTRACIO

A l'objecte de regularitzar la part administrativa, preguem a totes aquelles persones que reben RESURGIMENT i vulguin continuar rebent-lo, se serveixin enviar, com més aviat millor, la seva conformitat amb les condicions de abonament. De no fer-ho, considerarem no'ls hi plau el periòdic i, per tant, des de'l número vinent deixaràn de rebre'l.

NOTICIES

Mercès al distingidíssim i popular dibuixant Sirio, la portada de nostra publicació es veu ben il·lustrada amb una molt personal obra de l'esmentat artista.

L'originalitat de la composició denota ben bé a les clares l'estil modern que, amb molta cura, tracta de fer sobressortir son autor; la línia ferma i harmònica; l'ampulositat del tema que'n ella es desenrotlla; la tècnica, més que anatòmica, geomètrica, en conjunt pertanyen a la nova escola anomenada «modernista».

Remerciem al dilecte dibuixant son gràcies present, quin perdurarà en toda la edició dels nombres corresponents a l'any que hem començat.

o o o

Els nostres llegidors trobaràn en altre lloc d'aquest número un conceptuós article degut a la ploma del diputat per Catalunya i ex alcalde popular de Barcelona, l'Albert Bastardas.

Plau-nos fer constar que aquest article ens ha estat remès espontaniament, cosa que diu molt a favor del patriotisme del senyor Bastardas i l'interès que's pren pels catalans d'Amèrica.

Així mateix ens evidència que poc a poc els homes de Catalunya es donen compte de la força que representem els catalans dispersos pel món per a la millor realització dels ideals lliberadors de la patria nostrada.

Tant-de-bò que'l noble gest de l'auster polític català sigui imitat per altres personalitats de les diverses branques del nacionalisme, puix que sols així es conseguiria el miracle d'aquella solidaritat esperitual de les dues Catalunyes per la realització de la qual des de tant temps venim clamant.

o o o

Segueixen, amb activitat, les gestions encaminades a crear un còs de corresponsals de la nostra revista per a dur a felix terme la tasca de propagació de la ideologia nacionalista catalana per terres americanes, que ens hem imposat amb la publicació de RESURGIMENT.

Podem avui anunciar que'ls senyors Josep Esteve i Francesc Cadefau han acceptat la representació de RESURGIMENT a San Martín i Maipú, respectivament, de la província de Mendoza.

Del regonegut patriotisme dels senyors Esteve i Cadefau, podem esperar-ne resultats magnífics.

Devem fer constar que'l nostre corresponsal a Rosario és el senyor Salvador Martín, no Antoni com erroniament diguérem en el número passat.

o o o

L'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana compta amb un nou baluart en terres americanes.

Un estol de catalans que duen a terme, de molt temps ençà, una acció patriòtica digna de tot elogi, s'ha constituït a Iquique (Xile) en Comissió Delegada de la Protectora, i es proposa actuar de ferm a favor de la noble finalitat que'ls mena.

Formen la Comissió els senyors següents: Joàn Cordoní, president; Antoni Torrents, tresorer; E. Batlle i Saqués, secretari.

Tots ells són una garantia d'equanimitat i de solvència patriòtica regoneguda.

o o o

Amb el nom de «Tertulia Catalana» s'ha constituït en aquesta capital un grup d'entusiastes de tot el que signifiqui art i progrés, començant les seves tasques amb les tres audicions selectes de cinematògraf pels dies 1, 7 i 15 del corrent, en les quals s'exhibeixen formoses pel·lícules, interpretades per artistes catalans, de producció nacional catalana. Artistes com els germans Enric i Jaume Borràs, la Xirgu, etc., llueixen les seves apreciables condicions en obres d'autors de la nostra terra.

També s'exhibeix una bella col·lecció de paisatges i encontrades de Catalunya.

Les audicions, que tenen lloc en el *Cine Mundial Palace*, són amenitzades pel professor de piano en Pere Bosch, veient-se molt concorregudes.

o o o

Els nous consellers, elegits en l'assemblea anyal celebrada el dia 21 del prop passat, que han de dirigir els destins del Casal Català de Buenos Aires, són: Manel Carol, president; Teodor Banús i Grau, vispresident; Lluís Ros, secretari; J. Orriols, sotsecretari; Càndid Benedí, tresorer; Joaquim Cufí, comptador; Josep Santamaría, bibliotecari; Vocals: Josep Colom, Francesc Sogas, Enric Molins i Albert Moncusí.

o o o

Acte de distribució de premis als alumnes de l'escola gratuïta que sosté el Centre Català de Rosari.

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

NORMES ORTOGRÀFIQUES

(Vegi's els números 1, 3 i 5.)

16. Quan, per les regles d'accentuació, calgui accentuar gràficament una *a*, una *e* oberta o una *o* oberta, s'emplenarà l'accent greu en els altres casos, s'emplenarà l'accent agut.

S'accentuaràn els oxítons acabats en vocal tònica o en vocal tònica seguida d'una *s* o d'una *n*. Ex.: *replà, cafè, diré, cosí, allò, carbó, oportú, francès, digués, formés, comprèn, encén*. (En canvi: *extens, carbons, infern, animal, animals, sonor, direm, dormim, direu, dormiu, museu, servei, remeis*.)

S'accentuaràn els paroxítons acabats al·trament que en vocal sil·làbica seguida o no d'una *s* o d'una *n*. Ex.: *fàcil, fàcils, díptev, dípters, pròleg, exàmens, anàvem, anàveu, anàrem, anàreu, diríem, diríeu*. (En canvi: *pare, pares, casa, cases, cerca, cerques, cerquen, savi, savia, savis, savies, moro, moros, ingenu, ingenua, ingenus, ingenues, anessís, anessin, anares, anaren*.)

S'accentuaràn els paroxítons de més de dues sil·labes en els quals la vocal tònica és una *i* o una *u* seguides de vocal. Ex.: *estudia, estudies, estudien, dormiria, dormiries, continua, continúes*. (Però: *dia, dies, nua, nues, cria, cries, crien*.)

S'accentuaràn tots els proparoxítons. Ex.: *època, èpoques, solípede, física, anàloga, mètode, hipòtesi*.

Quan dues formes nominals o dues formes verbals solament se diferencien entre elles pel sò obert o tancat d'una *e* o d'una *o*, s'accentuaràn totes dues. (Ex.: *bè i bé, nèt i nèt, vès i vés, vèns i vèns, vènen i vènen, òs i ós, jòc i joc, bòta i bóta, mòra i móra*), i, en general, s'accentuaràn tots aquells mots amb *e* o amb *o* tòniques que, escrits sense accent, podrien donar lloc a confusions (tals com *dòna i dona, sò i só, sòn i són, sòu i sou, fòra i fóra, tè i té*.)

Quan dos monosil·labs l'un tònic i l'altre aton vénen escrits amb les mateixes lletres, s'accentuarà el tònic a fi de diferenciar-lo gràficament de l'aton: *és* de ésser, diferenciat així gràficament de *es* pronom reflexiu; *mà, món i mós* substantius, de *ma, mon i mos* adjectius possessius; *nòs i vós* subjectes i complements preposicionals, de *nos i vos* complements àtons (pron. *nus, vus*); *pèl* substantiu i son plural *pèls*, de *pel* i *pels* construcció de la preposició *per* amb els articles *el* i *els*; *què* pronunciat amb *è* clara, de *que* pronunciat amb *e* neutra; *sà* adjectiu qualificatiu, de *sa* adjectiu possessiu; *sé* de *saber*, de *se* pronom reflexiu; *ús* substantiu, de *us* pronom personal.

17. Davant de vocal *o* *h* no s'escriurà *al, del, pel*, sinó a *l', de l', per l'*. Ex.: a *l'avi, de l'home, per l'aire*.

No s'elidirà mai la *e* del mot aton *que*, pronom o conjunció.

En el cas d'emplenar-se an en lloc de *a*, no s'escriurà a *n'* (ni a *n*), sinó *an*: *ho he dit an ell* (millor: *ho he dit a ell*).

18. S'admeten les formes sil·làbiques *em, et, es, etc.*, al costat de les formes sil·làbiques tradicionals *me, te, se, etc.* Ex.: *Mai et veia i Mai te veia; Els en treu i Treu-los-en*.

19. Darrera de vocal que no sigui una *i* o una *u* pertanyents a un diftong decreixent, s'usaran les formes sil·làbiques. Ex.: *Porti els llibres, Els papers i els llibres*. Excepcions: Seràn usades les asil·làbiques (*m, t, etcètera*) dins les combinacions de verb i pronom (*mira'm*), dins les combinacions de dos o més pronoms àtons (*me'n dóna*), dins les combinacions de preposició i article (*entre'ls dits*) i, facultativament, darrera d'alguns monosil·labs (tals com *que, no*); i en tots aquests casos s'escriuràn acostades a la paraula anterior i separades d'ella mitjançant un apòstrof.

20. Són invariables els dos mots àtons *hi* i *ho*.

21. *Li* és el datiu del pronom de tercera persona (*Dóna-li el pa*); *l'hi* és la combinació de l'acusatiu i del datiu del dit pronom (*Vol el pa; dóna-l'hi*) o de l'acusatiu *l'* amb l'adverbi *hi* (*Heu vist mon germà al teatre? — No l'hi hem vist*).

22. No s'admeten les formes *els-e, ens-e, etcètera*, ni *an-e, amb-e*.

23. Se separarà mitjançant un guionet el verb dels pronoms àtons afixats. Exemple: *donar-me, enviar-nos, rentar-te, mirar-nos, recordar-se, comprar-lo, escollar-la, entendre-la, fer-los, cosir-les, escriure-les, dir-li, escriure-li, venir-ne, pensar-hi, dir-ho, mirant-me, escrivint-nos, llevant-te, adormint-vos, asseient-se, cremant-lo, evaporant-la, veient-los, dissolent-les, dient-li, parlant-ne, anant-hi, fent-ho, escolteu-me, plany-me, promet-nos, ajup-te, vesteix-te, renteu-vos, cull-lo, duu-lo, cus-la, absol-los, feu-les, digui-li, parlem-ne, parleu-ne, parlin-ne, pren-ho, vés-hi, dóname-la, dóname'l, veste'n, vés-te-n'hi, digui-me'ls, digui-me-les, portant-l'hi, vagi-se'n, digues-ho, digui-s'ho*.

Se substituirà el guionet per un apòstrof en el cas de seguir al verb una forma enclítica asil·làbica: *rebre'm, remetre'ns, deure't, vendre'l, viure'n, escolti'm, renta't, miri's, puja'l, parli'n, digui'ns-ho, porta'ls-hi, dóna'ls-en, anau's-en*.

24. No s'escriurà *pera* sinó *per a*.

Aquestes Normes no afecten els noms propis geogràfics, que han d'ésser objecte d'un estudi especial, ni els cognoms, la possible esmena dels quals és naturalment de l'incumbència exclusiva de qui els porta.

Revoluiment

Revista Mesal Catalana

de literatura, arts, ciències i política.

Informació general de Catalunya.

Redacció:

México, 1354

Condicions d'abonament:

Semestre.....	\$ 2.—
Any.....	„ 4.—
Número solt.....	„ 0.30
Quota de cooperador (mesal).....	„ 1.—

Administració:

Cangallo, 828, llibreria
Unió Tel.f., 1354 (Llibertat)

CASES CATALANES RECOMANABLES

TALLER D'ESTOIGS FINIS. — JOAN SOLDEVILA. —
Corrientes, 787, pis 2^{on}.

PENSIÓ CATALANA, Rivadavia, 1319. — Cuina verdaderament a la catalana. Menjars com de família. Habitacions clares i ventilades. Servei esmerat. Preus reduïts.

“LA PROVEIDORA CATALANA”. — Elaboració de butifarres de totes menes, sobrassada i llonganices de Vich. Especialitats de la casa: Salsitges i butifarra de faves a la catalana.
Mercat San Telmo, llocs 51 i 52.

PENSIÓ «FONT», Moreno, 552. — Peces amb mobles, totes les comoditats, a preus moderats.

Esteve Juncá

Tenedor de llibres, diplomat
S'ofereix per hores — Preus mòdics

Solis, 230

Buenos Aires

Prefereixin sempre OLIS, VINS i CONSERVES “EL CAP BERNAT” marca registrada dels magatzems “La Sin Bombo”

Si procureu comprar bé i estalviar, visiteu les cases “La Sin Bombo” de FRANCESC TORT, aon, després de que tots els articles augmenten, “La Sin Bombo” manté antics i ventatjosos preus, ells els comprobareu en el catàleg detallat; i amb motiu de les noves cases, ofereix el 2 % de descompte a tota compra, qualsevolga que sigui. L'antigó de la casa fa que'l públic conegui dits articles, quin pes i mesura són exactes. Expendeix a totarreu i sens recàrrec.

Demaneu oli “EL CAP BERNAT”, el millor de tots.

En llaunes de 2 kilos (pes nèt) a	\$ 2.80
„ „ „ 5 „ a	„ 7.—
„ „ „ 10 „ a	„ 14.—
„ „ „ 20 „ a	„ 28.—
En caixons de 40 kilos, pes nèt o brut, (Amb el 5 % de descompte). a . . .	„ 56.—
Oli “EL CAP BERNAT”, el litre, a	„ 1.40

Sempre gran assortit de Conserve PEDREROL i MIR, a preus de l'engrós.

RIVADAVIA, 3929. -- Sucursal: PICHINCHA, 180. -- Buenos Aires

COMPRAN EN LES CASES FRANCESC TORT, NO SON ENGANYATS

Gran empori de DISCS i FONOGRAFS
COMPRA - VENDA i CANVI

PORTUSACH i FAMADAS

Discs dobles, des de \$ 0,50.—Canvio discs en bon estat,
abonant \$ 0,25. — Vendes a l'engros i al menudeig

Independencia, 1005 - 1007 — Sucursal: BERNARDO DE IRIGOYEN 1120
Buenos Aires

RESTAURANT "JOCKEY CLUB"
DE
EUGENI ESTORCH BATLLE

S'admeten pensionistes. Servei a la carta. Llits, des de \$ 0.60
Comoditats per a families i passatgers. PREUS ECONOMICS.

Bernardo de Irigoyen, 545 — Buenos Aires
Sucursals per a hospedatge: TACUARI, 619 i CHILE, 888

FORN i CONFITERIA

DE

MIQUEL VILA i Companyia

Especialitat en pastes a la catalana. Tortells, panallets, braços
de gitano i *palos de Jacop*. Coques de llardons, pinyons, etc.

RIVADAVIA, 1317 — U. Telef., 5209 (Llibertat)

MATALAÇOS a l'estil català
(REFORMA i VENDA)

Gran assortit en tot lo pertanyent al ram
ENCARRECS PER CARTA O PERSONALMENT

D. VALLBONA - DIRECTORIO, 88
Coop. Telef., 329 (Oest) BUENOS AIRES

Confiteria Catalana "EL CRISTAL"
de JAUME ROQUETA

Especialitat en Fonts i Ramellets per a Casaments i Bateigs,
Tortells, Braços de gitano, Biscuits de la reina, Neules,
— Turrons, Panallets, i altres pastes a la catalana. —

Bernardo de Irigoyen, 1102 i Humberto I, 1000
Unió Telef., 1486 (Buen Orden) — BUENOS AIRES

Teodomir Suñé
Escrivá

Sarmiento, 385 - U. T. 1345, Avenida

GRANS ESTABLIMENTS
□ □ □ □ DE CALÇAT

"LA MARINA"

J. VALLDOSERA & CIA.

TELEFONS Coop.: 4 5, 3826 (Central) - 3 nord - 491, 1757 (Central).
Unió: 1417 (Juncal) - 1731 (Llibertat).

CASES DE VENDA

Santa Fe, 2273; Tucumán, 399;

Santa Fe, 1957; Sarmiento, 1499;

Santa Fe, 2051 - Buenos Aires.

Article 0460 - M. Reclam

BOTA xarol, panyo, cosida
sola groixuda . . . \$ 9.90

Article 2893. - Reclam

BOTINA doble sola, tole
de cuir . . . \$ 9.90

NOSTRES TALLERS SON ELS MES IMPORTANTS DE SURAMERICA

S'ENVIA A L'INTERIOR CONTRA GIR POSTAL, ACOMPANYANT 0.50 CENTAUS PEL PAQUET POSTAL

LLIBRERIA, PAPERERIA, IMPREMTA, ENQUADERNACIÓ

A. SOLER

CANGALLO, 828 - Buenos Aires - U. Telef. 3323 (Llibertat)

TARGETES DE VISITA, CLASSE FINA, A UN PESSO EL CENT

CATÀLEG DE LLIBRES EN CATALÀ

BALAGUER. — Don Joan de Serrallonga	\$ 1.40	Rei i Monjo.....	\$ 1.40	Cors de dona.....	\$ 0.70
BURGAS. — Fruit d'amor.....	» 1.40	La sala d'espera.....	» 0.70	El daltabaix.....	» 0.70
Vidamor.....	» 0.70	Sainet trist.....	» 1.40	Dol d'alivio.....	» 0.70
CAPELLA, J. — Llibre del dolor.....	» 2.—	Titaina.....	» 0.70	Glosari.....	» 0.70
CARNER, J. — Els fruits saborosos.....	» 0.70	MARAGALL. — Obres completes, 5 toms, tela.....	» 17.50	La intel·lectual.....	» 0.70
Floretes de Sant Francesc.....	» 1.—	MARINEL-LO, M. — Contes.....	» 0.70	L'alegria que passa.....	» 0.70
El llibre dels poetes.....	» 2.—	MARTINEZ SIERRA. — La fira de Neuilly.....	» 0.70	L'Hereu Escampa.....	» 0.70
La malvestat d'Oriana.....	» 1.40	MASERAS, A. — Contes fatidics.....	» 2.—	La llei d'herencia.....	» 0.70
Monjoles.....	» 3.50	MESTRES, A. — Croquis ciutadans.....	» 2.—	Llibertat.....	» 0.70
La paraula en el vent.....	» 4.20	Estinet de Sant Marti.....	» 0.70	El malalt crònic.....	» 0.70
Auques i ventalls.....	» 1.40	La Perera.....	» 1.40	La «Merienda» fraternal.....	» 0.70
COSTA i LOBERA. — Poesies.....	» 5.50	Pierrot lladre.....	» 0.70	El pintor de miracles.....	» 0.70
DAUDET, E. — En Tartarin als Alps.....	» 0.70	La rondalla de l'amor.....	» 0.70	El Redemptor.....	» 0.70
Port Tarascó.....	» 0.70	PIU DE SANCT GVIUS, Fra Feliu. — Los Cent Conceyls del Conceyl de Cent.....	» 0.70	El teatre per dins.....	» 0.70
De quan les besties parlaven, 2. ^a	» 0.70	ROVIRA i VIRGILI. — Historia dels moviments nacionalistes. 1. ^a , 2. ^a i 3. ^a part, 3 toms.....	» 4.20	El titella pròdig.....	» 0.70
FUENTES, E. — Aplec.....	» 2.—	RUSINOL. — El català de La Mancha.....	» 0.70	La Verge del mar.....	» 0.70
Estudis.....	» 2.—	Aucells de país.....	» 0.70	TORRAS i BAGES. — Obres completes, TURULL, PAU M. — "Remembrances" Poemes.....	» 31.50
Prosa.....	» 2.—			VERDAGUER, J. — Obres completes, 7 toms, enquadernació de luxe.....	» —
GUIMERA, A. — Alguna que corre.....	» 1.40			Geografia General de Catalunya, 5 toms, enquadernació de luxe.....	» —
La Baldirona.....	» 0.70				
El camí del Sol.....	» 1.40				
Les monges de Sant Aymàn.....	» 1.40				
Mossén Janot.....	» 1.40				

OLIS

Si volen menjar oli absolutament pur d'oliva, provin el de la casa GRAU i MARTINEZ, de Tortosa, que amb tota seguretat l'adoptaran.

Llauna petita.....	\$ 1.40	Llauna de 10 kg.....	\$ 15.—
» mitjana.....	» 2.80	Ampolla "Selecció".....	» 2.—
» de 4 kg.....	» 6.—		

ABSOLUTAMENT PUR

Savó de oli d'oliva, de Reus, a pessos 1.20 el kilogram

VEGETARIANS!!

Malta "VIGOR" i Caldo "VIGOR" del Dr. FALP, de Barcelona

Unic concessionari: LLUIS CIURANA

VENDES A L'ENGROS i A LA MENUADA

C. PELLEGRINI, 800 — U. Telef., 2723. Juncal BUENOS AIRES

CASA ESPECIAL EN CAFÈS I TÈS

AL JOSEP COTONAT

VENDES A L'ENGROS

i A LA MENUADA

CORRIENTES, 1117

Unió Telefónica, 4567 (Llibertat)

BUENOS AIRES

CONCURSOS D'HISTORIA DE CATALUNYA DE LECTURA i ESCRITURA EN CATALA

Subvenció a escoles. Creació de cátedres de literatura i tot el que's refereix a l'enaltiment i difusió de la llengua i historia catalanes. — — — —

Acció patriòtica i cultural de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana

Quota mesal: \$ 0.60 m./n. — Delegació: Callao, 511 - Buenos Aires